

Hoe beperk je schade aan natte boeken?

Bij wateroverlast of zelfs een overstroming kunnen dierbare persoonlijke foto's, brieven en boeken nat worden en vervuild raken. Veelal valt bij snel handelen een deel van deze voorwerpen nog te redden. Het [Cultural Rescue Initiative](#) van het Smithsonian Institution ontwikkelde verschillende checklists en handleidingen om bij natuurrampen waardevolle objecten te kunnen redden of tijd te winnen om vervolgstappen te kunnen bepalen.

De Nederlandse Unesco Commissie heeft deze informatie voor de gelegenheid vertaald naar het Nederlands. Deze informatie is enkel een leidraad, uiteraard raden we altijd aan om verder professioneel advies in te winnen. Allereerst staat persoonlijke veiligheid voorop. Het kan zijn dat de objecten in vervuild water hebben gelegen of dat schimmel is ontstaan, daarom is het belangrijk om handschoenen te dragen en ook na het schoonmaken handen grondig te wassen met zeep of gebruik maakt van desinfecterende gel.

Materialen lijst

Om jezelf te beschermen tegen vervuild water en schimmels, draag:



- Wegwerp handschoenen (bij voorkeur vinyl of nitril)
- Een veiligheidsbril
- Beschermende kleding, bijvoorbeeld een (keuken)schort, een shirt met lange mouwen, gesloten schoenen of laarzen
- Een mondk masker (zeker wanneer er sprake is van schimmel)

Om boeken te kunnen afspoelen:



- Een emmer of plastic bak
- Schoon kraanwater en als dat niet voorhanden is bronwater

Om boeken te kunnen drogen:



- Keukenpapier zonder opdruk of andersoortig onbedrukt papier dat vocht opneemt

Om boeken te kunnen bevriezen:



- Een vriezer en papier met een laagje was of paraffine
- Tape wat tegen een vriezer kan (blauw afplaktape werkt hiervoor goed)
- Kartonnen dozen, om de boeken in de vriezer te plaatsen

Het stappenplan

Zijn de boeken afkomstig uit sterk verontreinigd of rioolwater, gooi ze dan weg of raadpleeg een professionele conservator. Is het boek gedrukt op zogenaamd gestreken papier (fotoboeken) plaats dit dan gelijk in de vriezer en raadpleeg een professionele conservator.

Als het gaat om een vochtig of deels nat boek?

1. Haal de (stoffen) omslag van het boek, droog deze apart en gebruik voor het drogen van het papier het stappenplan uit de handleiding documenten & papier.
2. Hebben de boeken in modderig -, roestig -, of zout water gelegen, spoel ze een voor een af in een emmer of bak met schoon water. Houd het boek stevig dicht(gedrukt) tijdens het spoelen

- Zorg ervoor dat het water er rustig afloopt en druk na afloop juist niet onnodig hard om het water eruit te persen.
3. Bedek een vlak oppervlakte (zoals een tafel) met het keukenpapier en plaats het boek er staand op in een hoek van 90°
 - Plaats de pagina's in een waaiervorm zodat ze natuurlijk kunnen drogen
 4. Paperback-boeken (pockets) en grote boeken kunnen plat op een schoon vlak worden gelegd wat vooraf is bedekt met keukenpapier
 - Plaats het keukenpapier tussen de pagina's, houdt ongeveer een halve centimeter aan om dit te doen
 - Plaats keukenpapier tussen de omslagen (voor en achter)
 - Het keukenpapier moet regelmatig vervangen worden, let op wanneer het (te) vochtig is geworden. Blijf dit herhalen tot het boek droog is. Wees geduldig het drogen van boeken kost tijd.
 - Het droogproces kan verbeterd worden door een ventilator te laten draaien, richt deze niet direct op het boek. Let op dat het boek echt droog is en niet met nog wat vocht wordt opgeruimd. Uiteindelijk kan dit leiden tot schimmelvorming.

Is het boek volledig (verzadigd) nat of is er geen tijd het natuurlijk te drogen?

5. Haal de (stoffen) omslag van het boek, droog deze apart en gebruik voor het drogen van het papier het stappenplan uit de handleiding documenten & papier.
6. Pak het boek in, zoals je een cadeau inpakt in het papier met een laagje was of parafine. Gebruik eventueel bakpapier.
 - Plak het pakket dicht met tape wat tegen de vriezer kan.
7. Stop de boeken met de rug naar beneden als een enkele laag in een (stevige) kartonnen doos.
8. Plaats de doos in de vriezer
 - Zet de vriezer op de laagste stand
 - Houdt er rekening mee dat het (vries)drogen op deze wijze lang kan duren. Van enkele weken tot maanden. Dit hangt ook af van hoe nat de boeken zijn en van de temperatuur van de vriezer.
9. Controleer na enkele weken de boeken, probeer voorzichtig een exemplaar te openen.
 - Als de pagina's eenvoudig openen loop dan het proces door van stap 3.
 - Wil het boek nog niet opengaan dan is het nog niet mogelijk om het exemplaar te ontdooien. Pak het boek opnieuw in, plaats het in de vriezer en controleer op een later moment of het dan wel gemakkelijk te openen is. Wanneer dat het geval is, loop dan het proces door van stap 3

Bron: *Cultural Rescue Initiative* – originele tekst te raadplegen via <https://culturalrescue.si.edu/hentf/resources/resources-public-and-historic-property-owners/>
Daar tref je ook de handleidingen voor natte en vervuilde boeken en documenten.

Voor meer informatie in het Nederlands bezoek de website van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Daar tref je handleidingen en calamiteitenwijzers, zoals het Waterschadewiel: <https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/veilig-erfgoed/documenten/publicaties/2015/01/01/waterschadewiel>

Voor algemene vragen, neem contact op met info@unesco.nl